

ประโยค ป.ธ. ๓
และเปรียญตรี ปีที่ ๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

๑. พยัญชนะสังโยคคืออะไร พยัญชนะไหนบ้าง ใช้สังโยคไม่ได้ คำต่อไปนี้ ถูกหรือผิด ถ้าเห็นว่าผิด จงแก้เสียให้ถูก มหพพลโล, สงสารโ, ฌมมญเยว ฯ
๑. คือ พยัญชนะที่ใช้ซ้อนกัน หรือพยัญชนะที่ใช้เป็นตัวสะกด ฯ พยัญชนะที่ ๒ และที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ และพยัญชนะอวรรคเหล่านี้ คือ ร ห และนิคคหิต ใช้เป็นตัวสะกดไม่ได้เลย ฯ ผิดทั้ง ๓ ศัพท์ แก้ให้ถูกเป็น มหพพลโล, หรือ มหพพลโล, สงสารโ, ฌมมญเยว ฯ
๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์เท่าไร อะไรบ้าง ศัพท์ต่อไปนี้ตัดต่ออย่างไร นปฺสทติ, นตฺถาวุโส, สีสฺญเจว ฯ
๒. พยัญชนะสนธิ ได้สนธิกริโยปกรณ์ ๕ คือ โลโป ๑ อาเทโส ๑ อากโม ๑ ปกติ ๑ สญฺโณโค ๑ ฯ

นปฺสทติ ตัดเป็น **น-ปสทติ** ซ้อนพยัญชนะที่มีรูปเหมือนกันต่อเป็น **นปฺสทติ**

นตฺถาวุโส ตัดเป็น **นตฺถิ-อาวุโส** สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังเป็นที่ชะ ลบสระหน้า คือ อี ที่สุดแห่งศัพท์ นตฺถิ เสีย ต่อเป็น **นตฺถาวุโส** ฯ

สีสฺญเจว ตัดเป็น **สีลฺ-จ-เอว** ฯ ระหว่าง สีลฺ-จ เมื่อมีพยัญชนะอยู่หลัง นิคคหิต อยู่หน้า แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะที่สูตวรรคได้ ในที่นี้ จ อยู่หลัง จึงแปลงนิคคหิตเป็น ต่อ เป็น **สีลญจ** ฯ ระหว่าง **สีลญจ-เอว** สระหน้าเป็นรัสสระ สระหลังเป็นที่ชะ ลบสระหน้า คือ อี ที่สุดแห่งศัพท์ สีลญจ เสีย ต่อเป็น **สีลญเจว** ฯ

๓. เอกสังขยา กับ เอกสัพพนาม ต่างกันอย่างไร ฯ กสฺมา **ตฺวํ ปุณฺณเณ มม** สวากเอปริภวิ เฉพาะคำที่ขีดเส้นใต้ไว้ในประโยคนี้เป็นนามศัพท์ชนิดไหน ลิงค์ วจนะ วิภัติติ และการันต์ อะไร ฯ

๓. ต่างกันอย่างไร คือ เอกสังขยา เป็นได้แต่เอกวจนะอย่างเดียว เมื่อนับนามนามบทใด ก็เรียงไว้หน้านามนามบทนั้น เช่น **เอโก** ฌมฺมกฺกโก อากมิ ฯ

ส่วน เอกสัพพนาม เป็นได้ ๒ วจนะ และใช้เหมือนสัพพนาม คือ ใช้แทนนามนามที่ออกชื่อแล้ว เพื่อจะไม่ให้ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ซึ่งไม่เพราะเหตุ เช่น **เตสุ เอโก** สญฺจิวิสุโส ฯ

เอเก ประมุขาปิ ผรุสวาจา โหติเยวาติ วทนฺติ ฯ

ตฺวํ เป็น ปุริสสัพพนาม อิตถิลิงค์ เอกวจนะ ปฐมวิภัติติ อ การันต์

ปุณฺณเณ เป็นนามนาม อิตถิลิงค์ เอกวจนะ อาลปนะวิภัติติ อา การันต์

มม เป็น ปุริสสัพพนาม ปุ่ลลิงค์ เอกวจนะ ฉัญฐีวิภัติติ อ การันต์ ฯ

๔. จงบอกเครื่องปรุงอาชยาดจากกิริยา วสีสุ มาตุ ฯ จงแก้คำที่เห็นว่าผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์
- (๑) เคหกรณตถาย ภูมิตเล โสธียนเต สกุกสุส ภวนัน อุนุหาคารี ทสเสสิ ฯ
 - (๒) ตสฺมี ขณ สตุถา เคหาภิมุขํ โอภาสํ มุจฺจิ ฯ
 - (๓) ปุณฺณา จ โอโลเกนฺตา อฏฺจาสิ ฯ
 - (๔) ปีตา โน มหุลลกา ซาตา ฯ
๕. วสีสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุงในอาชยาด ดังนี้ คือ วสุ ธาตุ ในความอยู่ อ ปัจจัย อุ อิच्छัตตนิ (แปลงเป็น อีสุ) อดีตกาล ปรัสสพท พหุวจนะ ปรหมบุรุษ กัตตุจาก ฯ แก้คำที่ผิดให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ ดังนี้
- (๑) เคหกรณตถาย ภูมิตเล **โสธียมาน** สกุกสุส ภวนัน อุนุหาคารี ทสเสสิ ฯ
 - (๒) ตสฺมี ขณ สตุถา เคหาภิมุขํ โอภาสํ **มุญฺจิ** ฯ
 - (๓) ปุณฺณา จ โอโลเกนฺตี อฏฺจาสิ ฯ
 - (๔) ปีตา โน **มหุลลโก ซาโต** ฯ
๕. จงตอบคำถามต่อไปนี้มาตุ
- ก. นามกิตก์ต่อไปนี้เป็น รูป สาธนะ และปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาตุด้วย สาลิกเขตตपालิกา (อิตถี) ทุกฺกรา (ปพฺพชฺชา) รมฺมสฺสวาน (กาล) ฯ
 - ข. กิริยากิตก์ต่อไปนี้ สำเร็จรูปมาจากอะไร สุนฺหติ, นิกฺขนฺโต ฯ
๕. ก. **สาลิกเขตตपालิกา** เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ ฌวฺ ปัจจัย
- วิ. สาลิกเขตตํ ปาเลตีติ สาลิกเขตตपालิกา (อิตถี)
ทุกฺกรา เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ ข ปัจจัย
 - วิ. ทุกฺเขน กรียตีติ ทุกฺกรา (ปพฺพชฺชา) หรือ
ทุกฺเขน กาดพฺพาติ ทุกฺกรา (ปพฺพชฺชา)
รมฺมสฺสวาน เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ ยฺ ปัจจัย
 - วิ. รมฺมํ สุนฺหติ เอตถาติ รมฺมสฺสวาน (กาล) ฯ
๕. ข. **สุนฺหติ** สฺ ธาตุ ณา ปัจจัยประจำหมวดธาตุ อนฺต ปัจจัย เป็นอิตถีลิงค์ ลง อิ เครื่องหมายอิตถีลิงค์ สำเร็จรูปเป็น สุนฺหติ ฯ
- นิกฺขนฺโต** นิ บทหน้า ขมฺ ธาตุ ต ปัจจัย ธาตุมี มฺ เป็นที่สุตอยู่หน้า แปลง ต เป็น นฺต แล้วลบที่สุตธาตุ สำเร็จรูปเป็น นิกฺขนฺโต ฯ
๖. สมาสว่าโดยกิมมีก็อย่าง คืออะไรบ้าง มาตาปิตโร, มนสิกาโร จัดเข้าในกิจอย่างไรหน
๗. อนุปุฟีกถา, ฆรพฺพชฺชํ, ทิฏฺฐรฺมโม เป็นสมาสอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาตุ ฯ
๖. สมาสว่าโดยกิมมี ๒ อย่าง คือ สมาสที่ทำนลบวิภัตติเสียแล้ว เรียกว่า ลุตตสมาส ๑ สมาสที่ทำนยังมีได้ลบวิภัตติ เรียกว่า อลุตตสมาส ๑ ฯ **มาตาปิตโร มนสิกาโร** ทั้งสองศัพท์ จัดเข้าในกิจอย่างไรหลัง คือ
- อลุตตสมาส ฯ

อนุปุพพิกถา เป็น ตติยัตปปริสสมาส

วิ. อนุปุพเพน กถา อนุปุพพิกถา ฯ

ฆรพพณฺ เป็น อวชาธณบพพท กัมมธารยสมาส

วิ. ฆรเมว พนฺณํ ฆรพพณฺ ฯ

ทิกฺกจฺจรมโ เป็น วิเสสนบพพท กัมมธารยสมาส

วิ. ทิกฺกโจ รมฺโ ทิกฺกจฺจรมโ หรือ ทิกฺกโจ จ โส รมฺโ จาติ

ทิกฺกจฺจรมโ อีกอย่างหนึ่ง เป็นตติยัตตุลยาริกรณพพพิหิสมาส

วิ. ทิกฺกโจ รมฺโ เยน โส ทิกฺกจฺจรมโ (ปุคฺคโล) ฯ

๗. ตัทธิตฺต ต่างจาก สมาสอย่างไร พหุสจฺจํ ลงปัจจัยอะไร ในตัทธิตฺตไหน

จงตั้งวิเคราะห์หามาดู ฯ

๗. ตัทธิตฺต ต่างจาก สมาส อย่างนี้ คือ นามศัพท์ตั้งแต่สองขึ้นไป ท่านย่อเข้าเป็นบทเดียวกัน โดยลวิภตติศัพท์หน้าบ้าง ไม่ลบบ้าง เช่น สุขํ ปตฺโต สุขปฺปตฺโต เป็นต้น ชื่อสมาส ส่วนตัทธิตฺตนั้น ลงปัจจัยที่ศัพท์หน้าสำหรับแทนศัพท์หลังที่ลบบ้างไป เพื่อย่อคำพูดลงให้สั้น เช่น ราชคเห ชาโต ราชคฺหิโก เป็นต้น ฯ

พหุสจฺจํ ลง ญฺย ปัจจัย ในภาวตตัทธิตฺต

วิ. พหุสฺตสฺส ภาโว พหุสจฺจํ ฯ

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง